Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (četrti senat)

z dne 19. decembra 2024*

„Predhodno odločanje – Člen 19(1), drugi pododstavek, PEU – Učinkovito pravno varstvo na področjih, ki jih ureja pravo Unije – Člen 47, drugi odstavek, Listine Evropske unije o temeljnih pravicah – Dostop do neodvisnega in nepristranskega sodišča – Odgovornost države članice za škodo, povzročeno posameznikom zaradi kršitve prava Unije – Kršitev s strani nacionalnega sodišča, ki odloča na zadnji stopnji, na področju davka na dodano vrednost (DDV) – Pristojnost sodišča zadnje stopnje kot tožene stranke v sporu – Sestava senata“

V zadevi C-369/23,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Varhoven administrativen sad (vrhovno upravno sodišče, Bolgarija) z odločbo z dne 9. junija 2023, ki je na Sodišče prispela 9. junija 2023, v postopku

„Vivacom Bulgaria“ EAD

proti

Varhoven administrativen sad,

Natsionalna agentsia za prihodite,

SODIŠČE (četrti senat),

v sestavi K. Lenaerts, predsednik Sodišča v funkciji predsednika četrtega senata, C. Lycourgos (poročevalec), predsednik tretjega senata, S. Rodin, J. Passer, sodnika, in O. Spineanu-Matei, sodnica,

generalna pravobranilka: T. Ćapeta,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za „Vivacom Bulgaria“ EAD S. Kostov in S. Yordanova, advokati,

– za Varhoven administrativen sad A. Adamova-Petkova, T. Kutsarova-Hristova in M. Semov,

* Jezik postopka: bolgarščina.

– za bolgarsko vlado T. Mitova in R. Stoyanov, agenta,

– za Evropsko komisijo K. Herrmann, E. Rousseva in P. J. O. Van Nuffel, agenti,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalne pravobranilke na obravnavi 11. julija 2024

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 19(1), drugi pododstavek, PEU in člena 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med družbo „Vivacom Bulgaria“ EAD, na eni strani, ter Varhoven administrativen sad (vrhovno upravno sodišče, Bolgarija) in Natsionalna agentsia za prihodite (nacionalna agencija za javne prihodke, Bolgarija) (v nadaljevanju: NAP), na drugi strani, v zvezi s povračilom škode, ki naj bi jo družba Balgarska telekomunikatsionna kompania EAD (v nadaljevanju: BTK), ki je postala družba Vivacom Bulgaria, utrpela zaradi kršitve prava Unije.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 Drugi pododstavek člena 19(1) PEU določa:

„Države članice vzpostavijo pravna sredstva potrebna za zagotovitev učinkovitega pravnega varstva na področjih, ki jih ureja pravo Unije.“

4 Člen 47 Listine določa:

„Vsakdo, ki so mu kršene pravice in svoboščine, zagotovljene s pravom Unije, ima pravico do učinkovitega pravnega sredstva pred sodiščem v skladu s pogoji, določenimi v tem členu.

Vsakdo ima pravico, da o njegovi zadevi pravično, javno in v razumnem roku odloča neodvisno, nepristransko in z zakonom predhodno ustanovljeno sodišče. Vsakdo ima možnost svetovanja, obrambe in zastopanja.

Osebam, ki nimajo zadostnih sredstev, se odobri pravna pomoč, kolikor je ta potrebna za učinkovito zagotovitev dostopa do sodnega varstva.“

Bolgarsko pravo

Zakonik o upravnem postopku

5 Člen 1, točka 3, Administrativnoprocesualen kodeks (zakonik o upravnem postopku) v različici, ki se uporablja za postopek v glavni stvari (DV št. 94 z dne 29. novembra 2019) (v nadaljevanju: zakonik o upravnem postopku), določa:

„Ta zakonik ureja postopek za povrnitev škode, povzročene z nezakonitimi akti, dejanji ali opustitvami upravnih organov in uslužbencev, ter škode, ki je nastala zaradi sodne dejavnosti upravnih sodišč in Varhoven administrativen sad (vrhovno upravno sodišče).“

6 Člen 128(1), točka 6, tega zakonika določa:

„Upravna sodišča so pristojna za vse postopke v zvezi z odškodninskimi zahtevki […] za škodo, ki izhaja iz sodne dejavnosti upravnih sodišč in Varhoven administrativen sad (vrhovno upravno sodišče).“

7 Člen 203 navedenega zakonika določa:

„(1) Odškodninske tožbe za škodo, ki so jo utrpeli državljani ali pravne osebe zaradi nezakonitih aktov, dejanj ali opustitev upravnih organov in njihovih uslužbencev, se obravnavajo v skladu s postopkom, določenim v tem poglavju.

(2) Vprašanja, ki jih ta zakonik ne ureja in ki se nanašajo na finančno odgovornost iz odstavka 1, urejajo določbe zakon za otgovornostta na darzhavata i obshtinite za vredi (zakon o odgovornosti države in občin za povzročeno škodo (DV št. 60 z dne 5. avgusta 1988)) ali zakon za izpalnenie na nakazaniiyata i zadarzhaneto pod strazha (zakon o izvrševanju kazenskih sankcij in priporu (DV št. 25 z dne 3. aprila 2009)).

(3) To poglavje se nanaša tudi na odškodninske tožbe za škodo, povzročeno z dovolj resno kršitvijo prava Unije, pri čemer finančno odgovornost in dopustnost tožbe urejajo pravila o nepogodbeni odgovornosti države za kršitev prava Unije.“

Zakon o odgovornosti države in občin za povzročeno škodo

8 Člen 2c zakon za otgovornostta na darzhavata i obshtinite za vredi (zakon o odgovornosti države in občin za povzročeno škodo) v različici, ki se uporablja za postopek v glavni stvari (DV št. 94 z dne 29. novembra 2019) (v nadaljevanju: zakon o odgovornosti države in občin za povzročeno škodo), določa:

„(1) Kadar je škoda posledica dovolj resne kršitve prava Unije, sodišča obravnavajo tožbe v skladu s pravili:

1. zakonika o upravnem postopku, kar zadeva škodo […], ki je nastala zaradi sodne dejavnosti upravnih sodišč in Varhoven administrativen sad (vrhovno upravno sodišče);

2. zakonika o civilnem postopku, in sicer v primerih, ki niso navedeni v točki 1 […].

(2) Kadar je tožba v smislu odstavka 1 vložena proti več toženim strankam, se obravnava v skladu s pravili zakonika o upravnem postopku, če je stranka v postopku upravno sodišče, Varhoven administrativen sad (vrhovno upravno sodišče) ali pravna oseba zaradi škode, povzročene v okviru upravne dejavnosti ali v zvezi z njo.“

Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

9 Družba BTK Mobile EOOD, katere pravna naslednica je družba BTK, je leta 2007 in 2008 dvema romunskima družbama izdala račune za dobavo predplačniških kartic in kuponov za telekomunikacijske storitve. V teh računih so se te transakcije štele za storitve, katerih kraj izpolnitve je bil v Romuniji in ki zato niso bile predmet davka na dodano vrednost (DDV) v Bolgariji.

10 Agencija NAP je 20. junija 2012 družbi BTK izdala odločbo o popravku odmere davka, v kateri so bili ugotovljeni dolgovi iz naslova DDV, ki so ustrezali navedenim računom. Po mnenju navedene agencije je bilo namreč treba zadevne transakcije opredeliti kot opravljanje storitev s krajem izpolnitve v Bolgariji in so zato obdavčljive v tej državi članici.

11 Administrativen sad Sofia grad (upravno sodišče mesta Sofija, Bolgarija) je s sodbo z dne 22. novembra 2013, dopolnjeno s sodbo z dne 28. januarja 2014, to odločbo o popravku odmere davka za davčna obdobja od decembra 2007 do junija 2008 potrdilo, pri čemer je ugotovilo, da so bile zadevne transakcije dobave blaga s krajem izpolnitve v Bolgariji. Varhoven administrativen sad (vrhovno upravno sodišče) je s sodbo z dne 16. decembra 2014, ki je postala pravnomočna, prvostopenjsko sodbo v celoti potrdilo.

12 Družba BTK je s tožbo, ki jo je 12. decembra 2019 vložila pri Administrativen sad Sofia grad (upravno sodišče mesta Sofija) zoper agencijo NAP in Varhoven administrativen sad (vrhovno upravno sodišče), na podlagi člena 2c zakona o odgovornosti države in občin za povzročeno škodo v povezavi s členom 4(3) PEU zahtevala odškodnino v višini zneska, plačanega na podlagi odločbe o popravku odmere davka, skupaj z zakonskimi obrestmi v skupnem znesku 1.808.638,32 bolgarskih levov (BGN) (približno 925.000 EUR). Ta družba je zahtevala tudi plačilo zakonskih obresti na del tega zneska za obdobje od vložitve tožbe do pravnomočne odločbe v zvezi z njo.

13 Ti zneski naj bi ustrezali škodi, ki izhaja iz tega, da sta agencija NAP in Varhoven administrativen sad (vrhovno upravno sodišče) dovolj resno kršila nekatere določbe Direktive Sveta 2006/112/ES z dne 28. novembra 2006 o skupnem sistemu davka na dodano vrednost (UL 2006, L 347, str. 1) v različici, ki je veljala med decembrom 2007 in junijem 2008 (v nadaljevanju: Direktiva o DDV), kakor jih je Sodišče razložilo v sodbi z dne 3. maja 2012, Lebara (C-520/10, EU:C:2012:264).

14 Administrativen sad Sofia grad (upravno sodišče mesta Sofija) je s sodbo z dne 18. aprila 2022 tožbo družbe BTK zavrnilo, pri čemer je med drugim razsodilo, da niti agencija NAP niti Varhoven administrativen sad (vrhovno upravno sodišče) nista resno kršila prava Unije. Agencija NAP naj bi zadevne transakcije pravilno opredelila kot opravljanje storitev in naj s tem, da je menila, da ni bil izpolnjen eden od pogojev za določitev kraja opravljanja teh storitev v državi članici, ki ni Republika Bolgarija, in sicer da so predplačniške kartice in kupone pridobili davčni zavezanci s sedežem v tej državi članici, ne bi kršila prava Unije.

15 Administrativen sad Sofia grad (upravno sodišče mesta Sofija) je prav tako presodilo, da je to, da je Varhoven administrativen sad (vrhovno upravno sodišče) zadevne transakcije opredelilo kot dobavo blaga, in ne kot opravljanje storitev, v nasprotju z Direktivo o DDV in sodbo z dne 3. maja 2012, Lebara (C-520/10, EU:C:2012:264). Vendar naj ne glede na to napako tožba zoper odločbo o popravku odmere davka ne bi mogla privesti do drugačnega rezultata, ker ni bilo dokazano, da so bili prejemniki dobav predplačniških kartic in kuponov dejansko davčni zavezanci s sedežem v drugi državi članici. Poleg tega naj bi Varhoven administrativen sad (vrhovno upravno sodišče) pravilno ugotovilo, da okoliščine zadeve, na podlagi katerih je bila izdana sodba z dne 3. maja 2012, Lebara (C-520/10, EU:C:2012:264), in tiste, na podlagi katerih je agencija NAP sprejela zadevno odločbo o popravku odmere davka, niso enake.

16 Družba BTK je pri Varhoven administrativen sad (vrhovno upravno sodišče) vložila kasacijsko pritožbo, s katero je predlagala razveljavitev sodbe prvostopenjskega sodišča z dne 18. aprila 2022 zaradi kršitve materialnega prava, bistvenih kršitev procesnih pravil in neobrazložitve. Družba BTK zlasti trdi, da je kršitev prava Unije, ki izhaja iz tega, da je Varhoven administrativen sad (vrhovno upravno sodišče) napačno opredelilo zadevne transakcije, razvidna iz postopka za ugotavljanje kršitev št. EU Pilot 8498/1/TAXU, ki ga je proti Republiki Bolgariji sprožila Evropska komisija. Ta kršitev, ki naj bi bila posledica očitnega neupoštevanja sodne prakse Sodišča, naj bi bila dovolj resna glede na merila, navedena v točki 43 sodbe z dne 13. junija 2006, Traghetti del Mediterraneo (C-173/03, EU:C:2006:391).

17 V teh okoliščinah je družba BTK predlagala Varhoven administrativen sad (vrhovno upravno sodišče), ki je predložitveno sodišče, naj pri Sodišču vloži predlog za sprejetje predhodne odločbe. Ta stranka priznava, da senat tega sodišča, ki odloča o sporu o glavni stvari, ni isti kot senat tega sodišča, ki je izdal sodbo z dne 16. decembra 2014, omenjeno v točki 11 te sodbe. Vendar naj bi obstajali legitimni dvomi o nepristranskosti vseh senatov tega sodišča, saj je bilo to sodišče tožena stranka na prvi stopnji in je že izrazilo stališče, da je tožba zoper njega nedopustna ali v vsakem primeru neutemeljena.

18 Predložitveno sodišče ugotavlja, da družba BTK ni navedla konkretnih argumentov v zvezi s subjektivno ali objektivno nepristranskostjo senata sodišča, vendar meni, da so potrebna pojasnila glede njegove pristojnosti za odločanje o sporu o glavni stvari, preden se lahko vsebinsko izreče o njem.

19 To sodišče navaja, da je bolgarski zakonodajalec glede na posebnosti upravnega spora določil, da so za odškodninske tožbe zaradi škode, nastale zaradi sodne dejavnosti upravnih sodišč in Varhoven administrativen sad (vrhovno upravno sodišče), pristojna upravna sodišča, pri čemer je predložitveno sodišče sodišče, ki odloča na zadnji stopnji. Sprašuje se, ali ta zakonodaja izpolnjuje zahteve iz člena 19(1), drugi pododstavek, PEU, ki določa učinkovito sodno varstvo na področjih, ki jih ureja pravo Unije, in iz člena 47, drugi odstavek, Listine, ki se nanaša na zahtevo po neodvisnem in nepristranskem sodišču.

20 Upoštevna sodna praksa Evropskega sodišča za človekove pravice v zvezi s tožbami, vloženimi proti Republiki Bolgariji, naj ne bi omogočala dokončne ugotovitve, ali lahko sodišče odloča o tožbi, v okviru katere je to sodišče tožena stranka, ne da bi to pomenilo kršitev člena 6(1) Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, podpisane 4. novembra 1950 v Rimu (v nadaljevanju: EKČP).

21 Predložitveno sodišče tako navaja, da je Evropsko sodišče za človekove pravice v sodbah z dne 10. aprila 2018, Mihalkov proti Bolgariji (CE:ECHR:2008:0410JUD006771901), in z dne 5. aprila 2008, Boyan Gospodinov proti Bolgariji (CE:ECHR:2018:0405JUD002841707), ugotovilo kršitev člena 6(1) EKČP v okviru tožb za ugotovitev odgovornosti, vloženih zoper državo v zvezi z dejanji sodišča, in sicer zaradi poklicne vezanosti sodnikov na to sodišče, ki je stranka v sporu, in zaradi okoliščine, da mora plačilo morebitne prisojene odškodnine bremeniti proračun zadevnega sodišča.

22 Nasprotno pa je Evropsko sodišče za človekove pravice v sodbah z dne 18. junija 2013, Valcheva in Abrashev proti Bolgariji (CE:ECHR:2013:0618DEC000619411), in z dne 18. junija 2013, Balakchiev in drugi proti Bolgariji (CE:ECHR:2013:0618DEC006518710), ugotovilo, da ni kršitve EKČP, ker naj bi se odškodnina za škodo, povzročeno z dejanji posameznega sodišča, zagotovila iz posebne proračunske postavke tega sodišča.

23 Predložitveno sodišče pojasnjuje, da so v obravnavanem primeru proračunska pravila, ki se uporabljajo za plačilo morebitne odškodnine po odločbi, s katero se odloči o sporu o glavni stvari, podobna pravilom, opisanim v zadevah, navedenih v prejšnji točki, in da bi lahko vrhovni sodni svet na zahtevo zadevnega sodišča po potrebi povečal proračune sodišč, namenjene plačilu odškodnine. Tako naj plačilo sodnikov in pogoji njihove zaposlitve na določenem sodišču ne bi bili odvisni od morebitnih odškodnin, ki bi jih morebiti moralo plačati to sodišče.

24 V teh okoliščinah je Varhoven administrativen sad (vrhovno upravno sodišče) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ali člen 19(1), drugi pododstavek, PEU in člen 47 [Listine] nasprotujeta nacionalni določbi, kot je člen 2c(1), točka 1, [zakona o odgovornosti države in občin za povzročeno škodo] v povezavi s členom 203(3) in členom 128(1), točka 6, [zakonika o upravnem postopku], v skladu s katero mora tožbo za povrnitev škode zaradi kršitve prava Unije s strani Varhoven administrativen sad (vrhovno upravno sodišče), kadar je to sodišče tožena stranka, na zadnji stopnji obravnavati to isto sodišče?“

Vprašanje za predhodno odločanje

25 Predložitveno sodišče z vprašanjem za predhodno odločanje v bistvu sprašuje, ali je treba člen 19(1), drugi pododstavek, PEU in člen 47, drugi odstavek, Listine razlagati tako, da nasprotujeta nacionalni ureditvi, v skladu s katero sodišče v okviru kasacijske pritožbe odloča na zadnji stopnji o zadevi, ki se nanaša na odgovornost države, ki izhaja iz zatrjevane kršitve prava Unije zaradi sodbe, ki jo je izdalo to sodišče, in v kateri je to sodišče tožena stranka.

26 V zvezi s tem je treba na eni strani opozoriti, da člen 19(1), drugi pododstavek, PEU določa, da države članice vzpostavijo pravna sredstva, potrebna za to, da se pravnim subjektom zagotovi spoštovanje njihove pravice do učinkovitega pravnega varstva na področjih, ki jih ureja pravo Unije, med katerimi je tudi področje DDV iz postopka v glavni stvari.

27 Na drugi strani je treba navesti, da se člen 47, drugi odstavek, Listine, ki med drugim določa temeljno pravico do neodvisnega in nepristranskega sodišča, v skladu z njenim členom 51(1) uporablja za države članice, ko izvajajo pravo Unije. Tako je v obravnavanem primeru, ker se spor o glavni stvari nanaša na odgovornost države za zatrjevano kršitev Direktive o DDV.

28 Ker Listina določa pravice, ki ustrezajo pravicam, ki jih zagotavlja EKČP, je namen člena 52(3) Listine zagotoviti potrebno usklajenost med pravicami iz Listine in ustreznimi pravicami, zagotovljenimi z EKČP, ne da bi to posegalo v avtonomijo prava Unije. V skladu s Pojasnili k Listini o temeljnih pravicah (UL 2007, C 303, str. 17) člen 47, drugi odstavek, Listine ustreza členu 6(1) EKČP. Sodišče mora zato paziti, da se z razlago, ki jo poda v obravnavani zadevi, zagotovi raven varstva, s katero ni kršena raven varstva, zagotovljena s členom 6(1) EKČP, kot ga razlaga Evropsko sodišče za človekove pravice (sodba z dne 11. julija 2024, Hann-Invest in drugi, C-554/21, C-622/21 in C-727/21, EU:C:2024:594, točka 46 in navedena sodna praksa).

29 Poleg tega je treba opozoriti, da je zahteva po neodvisnosti sodišč, ki je neločljivo povezana z nalogo sojenja, del bistvene vsebine pravice do učinkovitega pravnega varstva in temeljne pravice do poštenega sojenja, ki imata poglaviten pomen kot garanta varstva vseh pravic, ki jih imajo pravni subjekti na podlagi prava Unije, in ohranitve skupnih vrednot držav članic, ki so navedene v členu 2 PEU, zlasti vrednote pravne države (sodba z dne 11. julija 2024, Hann-Invest in drugi, C-554/21, C-622/21 in C-727/21, EU:C:2024:594, točka 49 in navedena sodna praksa).

30 V skladu z ustaljeno sodno prakso ta zahteva po neodvisnosti zajema dva vidika. Prvi, zunanji vidik zahteva, da zadevno sodišče svoje funkcije izvaja povsem samostojno, ne da bi bilo s komer koli kakor koli hierarhično povezano ali mu bilo podrejeno in ne da bi prejemalo kakršne koli ukaze ali navodila, ter da je s tem zaščiteno pred zunanjimi posegi ali pritiski, ki lahko ogrozijo neodvisnost presoje njegovih članov in vplivajo na njihove odločitve (sodba z dne 11. julija 2024, Hann-Invest in drugi, C-554/21, C-622/21 in C-727/21, EU:C:2024:594, točka 50 in navedena sodna praksa).

31 Drugi, notranji vidik je povezan s pojmom „nepristranskosti“ in se nanaša na to, da je zagotovljena enaka distanca do strank spora in njihovih posamičnih interesov glede predmeta spora. Ta vidik zahteva spoštovanje objektivnosti in neobstoj kakršnega koli interesa za izid spora, razen stroge uporabe pravnega pravila (sodba z dne 11. julija 2024, Hann-Invest in drugi, C-554/21, C-622/21 in C-727/21, EU:C:2024:594, točka 51 in navedena sodna praksa).

32 Tako jamstva neodvisnosti in nepristranskosti, ki se zahtevajo na podlagi prava Unije, narekujejo obstoj pravil, na podlagi katerih je mogoče odpraviti vsak legitimni dvom pravnih subjektov, zlasti o nevtralnosti zadevnega organa glede nasprotujočih si interesov (glej v tem smislu sodbo z dne 8. maja 2024, Asociaĝia „Forumul Judecătorilor din România“ (Združenja sodnikov in tožilcev), C-53/23, EU:C:2024:388, točka 51 in navedena sodna praksa).

33 Kar zadeva pogoj „nepristranskosti“ v smislu člena 6(1) EKČP, je njegova objektivna presoja, ki je glede na vprašanja predložitvenega sodišča edina upoštevna v obravnavani zadevi, odvisna od ugotovitve, ali je to sodišče zlasti prek svoje sestave zagotavljalo zadostna jamstva za izključitev vsakega legitimnega dvoma o svoji nepristranskosti. Zato se postavlja vprašanje, ali nekatera preverljiva dejstva neodvisno od osebnega ravnanja sodnikov dopuščajo dvom o njihovi nepristranskosti. Pri tem so lahko pomembni tudi vtisi. V skladu s sodno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice se pri odločanju o obstoju razlogov za dvom, da v določeni zadevi ti zahtevi po neodvisnosti ali po objektivni nepristranskosti nista izpolnjeni, stališče ene od strank sicer upošteva, vendar pa ni odločilno. Odločilni element je, ali je mogoče zadevni strah šteti za objektivno utemeljen (glej v tem smislu sodbo z dne 19. novembra 2019, A. K. in drugi (Neodvisnost disciplinskega senata vrhovnega sodišča), C-585/18, C-624/18 in C-625/18, EU:C:2019:982, točki 128 in 129 ter navedena sodna praksa).

34 Ob upoštevanju te sodne prakse je treba preučiti poseben primer, ki je predmet vprašanja, predloženega Sodišču, in sicer primer sodišča, ki v okviru kasacijske pritožbe na zadnji stopnji odloča o zadevi, ki se nanaša na odgovornost države, ki izhaja iz zatrjevane kršitve prava Unije zaradi sodbe, ki jo je izdalo to sodišče, in v kateri ima navedeno sodišče status tožene stranke.

35 V zvezi s tem je treba, prvič, ugotoviti, da se načelo te odgovornosti ne nanaša na osebno odgovornost sodnika, ampak na odgovornost države. Ni razvidno, da možnost, da je država pod nekaterimi pogoji lahko odgovorna za sodne odločbe, ki so v nasprotju s pravom Unije, pomeni posebno nevarnost, da bi se s tem ustvaril dvom o neodvisnosti sodišča, ki odloča na zadnji stopnji (glej v tem smislu sodbo z dne 30. septembra 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, točka 42).

36 Sodišče je tudi opozorilo, da je treba ob neobstoju ureditve prava Unije na zadevnem področju v notranjem pravnem redu vsake države članice določiti pristojna sodišča in procesna pravila za sodna pravna sredstva, katerih namen je varstvo pravic, ki za pravne subjekte izhajajo iz prava Unije. Ker je določeno, da morajo države članice v vsakem primeru zagotoviti učinkovito varstvo pravic posameznikov, ki izhajajo iz pravnega reda Unije, Sodišče tako ni pristojno, da posreduje pri reševanju težav glede pristojnosti, ki lahko na ravni organizacije nacionalnega sodstva nastanejo pri opredelitvi nekaterih pravnih položajev, ki temeljijo na pravu Unije (glej v tem smislu sodbo z dne 30. septembra 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, točki 46 in 47 ter navedena sodna praksa).

37 Zato načeloma ni prepovedano, da država članica določi sodišče, ki je pristojno, da na zadnji stopnji na podlagi kasacijske pritožbe obravnava odgovornost države za škodo, povzročeno posameznikom s kršitvami prava Unije, ki izhajajo, odvisno od primera, iz ene od sodb tega sodišča, in odloča o tej odgovornosti, če so sprejeti potrebni ukrepi za zagotovitev neodvisnosti in nepristranskosti navedenega sodišča v smislu sodne prakse, navedene v točkah od 30 do 33 te sodbe.

38 Drugič, kar zadeva dejstvo, da je v sporu, kakršen je ta v postopku v glavni stvari, sodišče, ki odloča na zadnji stopnji, kot tožena stranka na prvi stopnji lahko zavzelo stališče o dejanskih in pravnih vprašanjih, ki so predmet tega spora, je treba ugotoviti, da ta procesni položaj ni tak, da bi lahko povzročil dvom o nepristranskosti tega sodišča, če člani senata sodišča, ki je odločal o navedenem sporu na zadnji stopnji, niso nikakor sodelovali pri obrambi navedenega sodišča na prvi stopnji.

39 V zvezi s tem je treba navesti, da okoliščina, da je Sodišče Evropske unije kot institucija tožena stranka v postopku, ni ovira za to, da bi Sodišče lahko odločilo o sporu (glej v tem smislu sodbi z dne 25. maja 2000, Kögler/Sodišče, C-82/98 P, EU:C:2000:282, in z dne 4. maja 2023, KY/Sodišče Evropske unije, C-100/22 P, EU:C:2023:377). Prav tako ni kršena temeljna pravica do neodvisnega in nepristranskega sodišča, kot je določena v členu 47, drugi odstavek, Listine, kadar Sodišče odloča o pritožbi, ki jo je vložila Evropska unija, ki jo zastopa institucija Sodišče Evropske unije (glej v tem smislu sodbo z dne 13. decembra 2018, Evropska unija/Kendrion, C-150/17 P, EU:C:2018:1014, točka 36).

40 Vendar kadar je predsednik Sodišča Evropske unije kot predsednik te institucije sprejel odločitev o vložitvi pritožbe zoper sodbo Splošnega sodišča, ki se nanaša na navedeno institucijo, se šteje, da je temeljna pravica do neodvisnega in nepristranskega sodišča druge stranke v postopku zagotovljena le, če predsednik Sodišča kot sodnega organa pri sodnem obravnavanju zadeve ne sodeluje, temveč ga v njegovi funkciji nadomesti podpredsednik (glej v tem smislu sodbo z dne 13. decembra 2018, Evropska unija/Kendrion, C-150/17 P, EU:C:2018:1014, točka 38).

41 Čeprav je res, da mora predložitveno sodišče preučiti, ali je v sporu o glavni stvari izpolnjen pogoj, naveden v točki 38 te sodbe, pa lahko Sodišče v okviru pravosodnega sodelovanja, vzpostavljenega s členom 267 PDEU, na podlagi elementov v spisu temu sodišču predloži elemente razlage prava Unije, ki bi mu lahko koristili pri presoji učinkov neke določbe tega prava (sodba z dne 11. julija 2024, Hann-Invest in drugi, C-554/21, C-622/21 in C-727/21, EU:C:2024:594, točka 60 in navedena sodna praksa).

42 V obravnavanem primeru je, kot je navedla družba Vivacom Bulgaria in kot je razvidno iz stališča tožene stranke v postopku v glavni stvari, stališče Varhoven administrativen sad (vrhovno upravno sodišče) kot tožene stranke na prvi stopnji izrazil uslužbenec tega sodišča, ki ga je pooblastil njegov predsednik. Iz spisa, s katerim razpolaga Sodišče, pa ni razvidno, da bi imeli člani senata, ki odloča v postopku v glavni stvari, kakršno koli vlogo pri obrambi Varhoven administrativen sad (vrhovno upravno sodišče). Vendar mora te informacije predložitveno sodišče preveriti.

43 V teh okoliščinah, če bi bile potrjene, sodna praksa, na katero se sklicuje družba Vivacom Bulgaria, v skladu s katero pojem „neodvisnost“ pomeni, da ima zadevni organ status tretje osebe v razmerju do organa, ki je sprejel izpodbijano odločbo (glej v tem smislu sodbi z dne 21. januarja 2024, Banco de Santander, C-274/22, EU:C:2020:384, točka 62, in z dne 7. maja 2020, NADA in drugi, C-115/14, EU:C:2024:17, točka 46), ne bi nasprotovala pristojnosti sodišča, ki odloča na zadnji stopnji, za odločanje o kasacijski pritožbi v zadevi, v kateri je tožena stranka.

44 Tretjič, v zvezi z zahtevo po neodvisnosti in nepristranskosti sodnikov je treba opozoriti, da morajo pravila, ki se uporabljajo za njihov status in opravljanje sodniške funkcije, omogočiti, da se ne izključijo zgolj vsakršni neposredni vplivi v obliki navodil, ampak tudi oblike bolj posrednega vplivanja, ki lahko usmerjajo odločitve zadevnih sodnikov, ter da se tako prepreči vtis, da ti sodniki niso neodvisni ali nepristranski, kar bi lahko omajalo zaupanje, ki ga mora v demokratični družbi in v pravni državi pri pravnih subjektih vzbujati sodstvo (sodba z dne 11. julija 2024, Hann-Invest in drugi, C-554/21, C-622/21 in C-727/21, EU:C:2024:594, točka 53 in navedena sodna praksa).

45 V zvezi s tem, najprej, iz spisa, ki je na voljo Sodišču, ni razvidno, da sodniki Varhoven administrativen sad (vrhovno upravno sodišče) v skladu z bolgarsko ureditvijo ne bi uživali jamstev, s katerimi bi se lahko zagotovila njihova neodvisnost in nepristranskost, kar pa mora preveriti predložitveno sodišče.

46 Dalje, v predložitveni odločbi je navedeno, da plačilo in pogoji zaposlitve teh sodnikov niso odvisni od tega, ali to sodišče plača morebitno odškodnino. V teh okoliščinah proračunska pravila, ki urejajo plačilo morebitne odškodnine zaradi odločitve v sporu o glavni stvari, niso takšna, da bi pri pravnih subjektih vzbujala legitimni dvom o neodvisnosti ali nepristranskosti teh sodnikov.

47 Nazadnje, treba je ugotoviti, da zgolj dejstvo, da več senatov sodišča zaporedoma obravnava zadeve v zvezi z različnimi pravnimi vprašanji, ki izhajajo iz istega položaja, ne more zadostovati za to, da bi se pri pravnih subjektih pojavil legitimni dvom o neodvisnosti ali nepristranskosti tega sodišča v vsaki od teh zadev.

48 Kot je generalna pravobranilka navedla v točki 39 sklepnih predlogov, pa je iz sodb ESČP z dne 29. julija 2004, San Leonard Band Club proti Malti (CE:ECHR:2004:0729JUD007756201), in z dne 7. julija 2020, SCERRI proti Malti (CE:ECHR:2020:0707JUD003631818), razvidno, da bi bilo treba, če bi se morali isti sodniki v določenem postopku izreči o tem, ali so v prejšnji odločbi storili napake pri razlagi ali uporabi prava, ugotoviti kršitev člena 6 EKČP.

49 Spomniti je treba tudi, da je Sodišče razsodilo, da je temeljna pravica do neodvisnega in nepristranskega sodišča, kot je določena v členu 47, drugi odstavek, Listine, spoštovana, kadar Splošno sodišče Evropske unije, ki odloča o odškodninskem zahtevku za povrnitev škode, ki naj bi nastala zaradi prekoračitve razumnega roka sojenja, o tem zahtevku odloči v drugem senatu, kot je ta, ki je odločal o sporu, v zvezi s katerim je potekal postopek, katerega trajanje se graja (glej v tem smislu sodbi z dne 26. novembra 2013, Gascogne Sack Deutschland/Komisija, C-40/12 P, EU:C:2013:768, točka 96, in z dne 13. decembra 2018, Evropska unija/Kendrion, C-150/17 P, EU:C:2018:1014, točki 36 in 37 ter navedena sodna praksa).

50 V obravnavanem primeru pa je iz predložitvene odločbe in pisnega stališča, ki ga je predložila družba Vivacom Bulgaria, razvidno, da nobeden od sodnikov v senatu, ki odloča o sporu o glavni stvari, ni bil član senata, ki je izdal sodbo, ki je podlaga za ta spor. Tako zadostuje ugotovitev – ne da bi se bilo treba Sodišču izreči o vprašanju, ali bi bilo združljivo z določbami prava Unije, katerih razlaga se od njega zahteva, če bi bila oba senata, čeprav le delno, sestavljena iz istih sodnikov – da v okoliščinah spora o glavni stvari zaradi sestave obeh senatov pri pravnih subjektih ne more nastati legitimni dvom o neodvisnosti ali nepristranskosti Varhoven administrativen sad (vrhovno upravno sodišče).

51 Glede na vse zgornje preudarke je treba na postavljeno vprašanje za predhodno odločanje odgovoriti, da je treba člen 19(1), drugi pododstavek, PEU in člen 47, drugi odstavek, Listine razlagati tako, da ne nasprotujeta nacionalni ureditvi, v skladu s katero sodišče v okviru kasacijske pritožbe odloča na zadnji stopnji v zadevi, v kateri je to sodišče tožena stranka, v zvezi z odgovornostjo države, ki izhaja iz zatrjevane kršitve prava Unije zaradi sodbe, ki jo je izdalo navedeno sodišče, če je na podlagi te nacionalne ureditve in ukrepov, sprejetih za obravnavo te zadeve, mogoče odpraviti vsak legitimni dvom pravnih subjektov glede neodvisnosti in nepristranskosti zadevnega sodišča.

Stroški

52 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (četrti senat) razsodilo:

Člen 19(1), drugi pododstavek, PEU in člen 47, drugi odstavek, Listine Evropske unije o temeljnih pravicah je treba razlagati tako, da ne nasprotujeta nacionalni ureditvi, v skladu s katero sodišče v okviru kasacijske pritožbe odloča na zadnji stopnji v zadevi, v kateri je to sodišče tožena stranka, v zvezi z odgovornostjo države, ki izhaja iz zatrjevane kršitve prava Unije zaradi sodbe, ki jo je izdalo navedeno sodišče, če je na podlagi te nacionalne ureditve in ukrepov, sprejetih za obravnavo te zadeve, mogoče odpraviti vsak legitimni dvom pravnih subjektov glede neodvisnosti in nepristranskosti zadevnega sodišča.

Podpisi